

بررسی رابطه بین اطلاعات مندرج در صورتهای مالی مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی و اطلاعات مندرج در صورتهای مالی مبتنی بر ارزشهای جاری

محسن دستگیر*

قدرت اله نیکزاد چالش تری**

تاریخ دریافت: ۱۳۸۷/۰۱/۱۹ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۷/۰۳/۱۵

چکیده

در این مقاله سعی شده است تا رابطه بین اطلاعات مندرج در صورتهای مالی مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی و اطلاعات مندرج در صورتهای مالی مبتنی بر ارزشهای جاری در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایران مورد بررسی قرار گیرد تا با استفاده از نتایج بدست آمده، ضرورت افشای صورتهای مالی که آثار تورم روی آنها نشان داده شده است، مشخص گردد. برای این منظور مدلی ارایه گردیده است که براساس آن می توان ارزش جاری دارائیهای شرکتهای را از روی قیمت بازار سهام آنها تخمین زد. با استفاده از این مدل صورتهای مالی نمونه ای از شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تعدیل، و تعدادی از متغیرهای آنها از جمله سود خالص، ارزش حقوق صاحبان سرمایه و بازده سرمایه گذاری استخراج گردید و با متغیرهای مشابه استخراج شده از صورتهای مالی مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی مورد مقایسه قرار گرفت. براساس نتایج بدست آمده، بین سود خالص تاریخی و سود خالص تعدیل شده و همچنین ارزش تاریخی حقوق صاحبان سرمایه و ارزش جاری حقوق صاحبان سرمایه رابطه معنی دار مستقیم آشکار گردید و بین بازده سرمایه گذاری ناشی از اطلاعات تعدیل شده و بازده سرمایه گذاری به دست آمده از اطلاعات تاریخی رابطه معنی داری مشاهده نگردید.

واژه های کلیدی: بهای تمام شده تاریخی، ارزشهای جاری، سود خالص، حقوق صاحبان سرمایه، بازده سرمایه گذاری.

*استاد دانشگاه شهید چمران اهواز، نویسنده اصلی و مسئول مکاتبات

**عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مبارکه

۱. مقدمه

وجود اطلاعات مالی صحیح و معتبر باعث اتخاذ تصمیم های مفید اقتصادی می گردد. در صورتی که اطلاعات منتشر شده توسط بنگاههای اقتصادی از مطلوبیت لازم برخوردار نباشند باعث تصمیم گیری های اقتصادی نامطلوب و در نتیجه اتلاف منابع اقتصادی، اختلال در بازارهای سرمایه و در نهایت کاهش رفاه عمومی می گردد. اطلاعات معتبر و مربوط یکی از ابزارهای توسعه اقتصادی می باشد.

در حال حاضر در کشورهای توسعه یافته، صورتهای مالی و اطلاعات مالی منتشر شده توسط موسسات اقتصادی به عنوان مهمترین منبع اطلاعاتی برای نشان دادن وضعیت مالی و نتایج عملکرد مدیران در این موسسات می باشد، به همین دلیل حساسیت خاصی نسبت به چگونگی تهیه این اطلاعات وجود دارد. لذا استانداردهای حسابداری و یا اصول پذیرفته شده حسابداری به عنوان مبنای تهیه این اطلاعات باید از ویژگی های خاصی برخوردار باشند که منجر به تهیه اطلاعات معتبر و مربوط گردند. یکی از مفروضات بدیهی صورتهای مالی، فرض ثبات واحد پولی به عنوان معیار اندازه گیری فعالیت های اقتصادی است در حالی که در شرایط اقتصادی که تورم وجود دارد این فرض به شدت تحت تاثیر قرار می گیرد و در صورتی که در تهیه صورتهای مالی قدرت خرید پول ثابت فرض شود، اطلاعات تهیه شده با واقعیت هم خوانی ندارد، بنابراین در این شرایط لحاظ نمودن کاهش قدرت خرید پول در صورتهای مالی تا حدودی نارسایی های ناشی از عدم ثبات واحد اندازه گیری را بر طرف می سازد (ستایش، ۱۳۸۰).

در این مقاله سعی می گردد با استفاده از ارزشهای جاری در تهیه صورتهای مالی تا حدودی اثرات ناشی از کاهش قدرت خرید پول نشان داده شده و اطلاعات مالی تهیه شده بدون در نظر گرفتن قدرت خرید پول را با صورتهای مالی تهیه شده پس از لحاظ نمودن کاهش قدرت خرید پول مورد مقایسه قرار دهیم.

۲. پیشینه تحقیق

وجود تورم در بسیاری از کشورها منجر به انجام تحقیقات زیادی در زمینه شناسایی تاثیرات تورم بر صورتهای مالی گردیده است بسیاری از این تحقیقات به منظور پاسخ به این

سوال بوده است که آیا صورتهای مالی تعدیل شده اطلاعات مفیدتری به استفاده کنندگان ارائه می دهند؟ مطالعات زیادی به منظور پاسخگویی به این سوال از دهه های ۱۹۲۰ و ۱۹۳۰ توسط افراد متعددی از جمله هنری سوئینی^۱ (۱۹۲۷) و دیگران آغاز گردیده و تاکنون نیز ادامه دارد (دستگیر، ۱۳۷۲).

۳. پیشینه تحقیقات خارجی

سیلوا^۲ (۲۰۰۲) مطالعه تجربی در زمینه نشان دادن اثرات تورم بر تصمیم گیری استفاده کنندگان در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار برزیل انجام داده است. نتایج این تحقیق نشان می دهد که بین سود خالص تاریخی و سود خالص تعدیل شده براساس سطح عمومی قیمت ها و ارزش تاریخی حقوق صاحبان سرمایه و ارزش تعدیل شده حقوق صاحبان سرمایه و همچنین بازده سرمایه گذاری به دست آمده از صورتهای مالی تاریخی و بازده سرمایه گذاری تعدیل شده براساس سطح عمومی قیمت ها اختلاف قابل ملاحظه آماري وجود ندارد و تصمیم گیری استفاده کنندگان از روی صورتهای مالی تعدیل شده نسبت به تصمیم گیری براساس اطلاعات تاریخی به نتایج مشابهی منجر می شود.

یانگ^۳ و همکاران (۲۰۰۵) به تجزیه و تحلیل تفاوتهای موجود در روشهای محاسبه و افشای خالص داراییها بین استاندارد حسابداری شماره ۳۳^۴ و دیگر روشهای موجود مانند روش ارزشهای جاری و روش دلارهای ثابت می پردازند. این مقاله شواهد تجربی از روشهای به کارگرفته شده برای محاسبه خالص داراییها در ۷۸ شرکت فراهم می کند. نتایج این پژوهش نشان می دهد که بین روشهای استفاده شده، تفاوتهای زیادی وجود دارد و بیان می کند برای افزایش یکنواختی در ارزیابی خالص دارایی ها تحت شرایط تورمی استاندارد شماره ۳۳ مورد نیاز است. همچنین این مطالعه پیشنهاد می کند که هیات استانداردهای حسابداری مالی باید بیانیه هایی قابل تعریف و با ابهام کمتر در مورد مدلهای افشای خالص دارایی ها در شرایط تورمی صادر نماید.

^۱Sweeney. H.W

^۲Silva .T.

^۳David c.Yang

^۴ FAS # ۳۳

وار^۱ و ریتر^۲ (۲۰۰۲) معتقد بودند که ارزیابی شرکت براساس سود باقیمانده^۳ که ناشی از صورتهای مالی مبتنی بر بهای تاریخی است باعث ارزش گذاری کمتر از واقع شرکتهای می گردد و پیشنهاد کردند که ارزش گذاری براساس سود باقیمانده باید با استفاده از اطلاعات تعدیل شده انجام گیرد. وار و ریتر مدل تئوریکي ارائه دادند که براساس آن و با استفاده از سود باقیمانده و تعدیلات تورمی، ارزش شرکت نشان داده می شد.

اوهانلون^۴ و پیزنل^۵ (۲۰۰۲) با استفاده از مدل پیشنهادی وار و ریتر سه نوع تعدیلات تورمی را به طور جداگانه انجام دادند و نشان دادند که هیچ یک از این تعدیلات تاثیری بر تخمین ارزش شرکتهای براساس سود باقیمانده ندارد. همچنین آنها هیچ شواهدی برای این فرض که ارزیابی سود باقیمانده باید براساس تعدیلات تورمی باشد، نیافتند.

هینتز^۶ (۱۹۷۳) در جریان تحقیق خود پیرامون اثرات صورتهای مالی تعدیل شده بر اساس تورم بر تصمیم گیری استفاده کنندگان، سرمایه گذاران را به سه دسته تقسیم و به هر گروه نوع خاصی از صورتهای مالی مربوط به شرکتهای معینی برای چند دوره مالی عرضه کرد. گروه اول فقط به صورتهای مالی سنتی و براساس بهای تمام شده تاریخی دسترسی داشتند. گروه دوم سرمایه گذارانی بودند که تنها صورتهای مالی تعدیل شده براساس تورم را در اختیار داشتند و سرانجام گروه سوم شامل افرادی بود که براساس هر دو نوع صورتهای مالی تصمیم گیری می نمودند. نتایج این تحقیق به روشنی نشان دهنده عدم وجود هرگونه تفاوت میان تصمیمات اتخاذ شده گروه های مختلف سرمایه گذاران بود.

اشتون وهمکاران (۲۰۰۷) معتقد هستند که براساس شواهد تجربی موجود، مدلهای ارزیابی سود باقیمانده مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی به طور قابل ملاحظه ای ارزش حقوق صاحبان سرمایه را کمتر تخمین می زند. بنابراین به بررسی نقش تورم در ارزیابی سود باقیمانده با استفاده از روشهای تئوریکي و شبیه سازی شده پرداخته اند. نتایج این تحقیق نشان می دهد که دریک شرایط تورمی اگرچه ساختار اصلی مدلهای سود باقیمانده بدون تغییر مانده است ولی مشکلاتی در مدلهای ارزیابی بوجود می آید که باعث ایجاد تغییر در

^۱Warr

^۲Ritter

^۳Residual Income

^۴John ohanlon

^۵Ken peansell

^۶James. A. Heintz

ارزش حقوق صاحبان سرمایه می گردد . این پژوهش اصلاحات مناسب برای غلبه بر مشکلات کاری با داده های بهای تمام شده تاریخی برای محاسبه سود باقیمانده در یک محیط تورمی پیشنهاد می کند .

مک اینتایر^۱ (۱۹۷۳) نیز طی تحقیقی پیرامون اثرات صورتهای مالی تعدیل شده براساس ارزشهای جاری بر تصمیمات سرمایه گذاران نشان داده است که دارندگان صورتهای مالی تعدیل شده بر اساس ارزشهای جاری از هیچگونه امتیاز خاصی در تصمیم گیری هایشان برخوردار نبوده اند . به عقیده وی اگرچه تعدیلات صورتهای مالی براساس ارزشهای جاری تغییر قابل توجهی را در رقم سود شرکتهای مورد مطالعه ایجاد کرده ، اما واقعیت نسبی شرکتهای ثابت مانده است و این دلیل اصلی عدم وجود هرگونه امتیاز برای دارندگان صورتهای مالی تعدیل شده براساس تورم در تصمیم گیری ها بوده است .

دیکمن^۲ (۱۹۷۵) و تعدادی از صاحب نظران حسابداری نسبت به نتایج تحقیقات به عمل آمده توسط هینتز و مک اینتایر تردید نمودند و معتقد بودند اثر تعدیلات بر تصمیم گیری در موقعیت های واقعی در صورتی کم خواهد بود که این آثار عملاً تحت تاثیر سایر عوامل مرتبط با تصمیم گیری واقع شده و از دیده ها پنهان بمانند . آنها ابراز کردند نتایج چنین تحقیقاتی به دو دلیل می تواند موقتی باشد ، نخست به دلیل فشار تورمی اندک در شرایط انجام پژوهش و دوم به دلیل عدم وجود درک صحیح از چگونگی تعدیلات تورمی در میان عموم سرمایه گذاران .

۴. پیشینه تحقیقات داخلی

رویایی (۱۳۷۱) در رساله دکتری خود به بررسی تاثیر تورم بر تصمیم گیری استفاده کنندگان از صورتهای مالی پرداخته است . محقق ضمن ارایه دو مجموعه صورتهای مالی جداگانه یکی شامل صورتهای مالی تاریخی و دیگری شامل صورتهای مالی تعدیل شده بر مبنای سطح عمومی قیمت ها به استفاده کنندگان ، رفتار آنان را در تصمیم گیری خرید یا عدم خرید سهام شرکتهای از طریق پرسشنامه مورد بررسی قرار داده . براساس نتایج این

^۱E. McIntyre

^۲Thomas. R. Dyckman

تحقیق هیچگونه اختلاف آماری بین تصمیمات دارندگان صورتهای مالی تعدیل شده و دارندگان صورتهای مالی تاریخی وجود نداشته است .

ساسانی (۱۳۷۵) به ارزیابی صورتهای مالی تعدیل شده براساس شاخص عمومی قیمت ها و تاثیر آن بر تصمیم گیری های اقتصادی پرداخته است . براساس نتایج این تحقیق در شرایط خاصی صورتهای مالی تعدیل شده براساس شاخص عمومی قیمت ها ، بر تصمیم گیری های اقتصادی تاثیر داشته است .

عامری (۱۳۷۶) طی تحقیقی صورتهای مالی تعداد محدودی از شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایران را بر مبنای شاخص عمومی قیمت ها تعدیل نموده ، و اثرات این تعدیلات را بر رفتار استفاده کنندگان از اطلاعات حسابداری در ایران مورد ارزیابی قرار داده است . نتایج به دست آمده از این تحقیق تصدیق کننده نتایج تحقیقات گذشته بوده است .

ستایش (۱۳۸۰) در پایان نامه دکتری خود صورتهای مالی نمونه ای از شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایران را در یک دوره زمانی پنج ساله با استفاده از شاخص عمومی قیمت ها تعدیل نموده و رابطه اطلاعات تعدیل شده را با قیمت سهام شرکتهای از طریق شش نسبت مهم مالی مورد بررسی قرار داده است ، براساس نتایج این تحقیق تاثیر اطلاعات تعدیل شده و اطلاعات تاریخی بر روی قیمت سهام به صورت مشابه بوده و اطلاعات تعدیل شده مزیت خاصی نسبت به اطلاعات تاریخی نداشته است .

۵. فرضیه های تحقیق

به منظور بررسی نوع رابطه بین اطلاعات مبتنی بر بهای تاریخی و اطلاعات مبتنی بر ارزشهای جاری فرضیه هایی به شرح زیر آزمون گردید :

فرضیه اول : بین سود خالص ناشی از اطلاعات صورتهای مالی مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی و سود خالص ناشی از اطلاعات صورتهای مالی مبتنی بر ارزشهای جاری رابطه معنی داری وجود دارد .

فرضیه دوم : بین حقوق صاحبان سهام در صورتهای مالی مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی و صورتهای مالی مبتنی بر ارزشهای جاری رابطه معنی داری وجود دارد .

فرضیه سوم: بین بازده سرمایه گذاری به دست آمده از اطلاعات صورتهای مالی مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی و صورتهای مالی مبتنی بر ارزشهای جاری رابطه معنی داری وجود دارد.

۶. مکان و دوره زمانی تحقیق

قلمروی مکانی انجام این تحقیق شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایران هستند که ویژگیهای زیر را داشته باشند:

- عضویت در بورس اوراق بهادار ایران طی سالهای مورد مطالعه .
- سودآور بودن فعالیت شرکتهای طی سالهای مورد مطالعه .
- تاریخ پایان سال مالی شرکتهای ۱۲/۲۹ باشد .
- شرکت های سرمایه گذاری و اعتباری به دلیل تاثیرات مضاعف آنها در بررسی حذف شده اند .

از بین شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایران پس از حذف شرکتهایی که فاقد ویژگیهای فوق بودند ، ۲۴۹ شرکت کلیه ویژگیهای مورد نیاز تحقیق را دارا بودند و به عنوان جامعه آماری تحقیق شناخته شدند . دوره زمانی انجام این تحقیق به سال های ۱۳۸۶-۱۳۸۰ محدود می شود.

۷. انتخاب شرکتهای نمونه

برای انتخاب شرکتهای نمونه ابتدا لازم است حجم نمونه محاسبه گردد . با توجه به در دسترس نبودن واریانس در جامعه آماری ، در یک تحقیق اولیه میزان واریانس بر مبنای نرخ بازده سرمایه گذاری تعدیل شده و با استفاده از یک نمونه ۲۰ تایی از شرکتهای برآورد گردید و سپس با استفاده از فرمول زیر حجم نمونه متناسب با جامعه تعیین شد . (آذر ، مومنی ، ۱۳۸۳)

$$n = \frac{NZ_{\alpha/2}^2 \delta^2 x}{\epsilon^2 (N-1) + Z_{\alpha/2}^2 \delta^2 x} = \frac{249 \times (1/96)^2 \times (0/096)^2}{(0/03)^2 (249-1) + (1/96)^2 \cdot (0/096)^2} \approx 33$$

در فرمول بالا :

n تعداد نمونه

N تعداد جامعه

$\delta^2 x$ واریانس جامعه

$$Z_{\alpha/2} = 1/96$$

ϵ حداکثر خطای برآورد

بنابراین حجم نمونه متناسب با جامعه ۳۳ شرکت به دست آمد و براساس روش نمونه گیری تصادفی شرکتهای نمونه انتخاب گردید .

۸. روش شناسی تحقیق

به منظور دست یابی به اطلاعات مورد نیاز تحقیق مراحل زیر انجام گردید :

۱- جمع آوری اطلاعات و گزارشهای مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار طی سالهای ۱۳۸۶-۱۳۸۰ .

۲- تعدیل ترازنامه شرکتهای نمونه براساس ارزشهای جاری به صورت زیر :

$$E_m = P_m \times N$$

P_m قیمت بازار هر سهم در پایان هر دوره

N تعداد سهام شرکت در پایان هر دوره

E_m جمع حقوق صاحبان سهام براساس ارزش بازار

$$A_m = A_B + (E_m - E_B)$$

E_B ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام

A_m ارزش بازار دارائیهای غیر جاری

A_B ارزش دفتری دارائیهای غیر جاری

سپس ارزش بازار به دست آمده برای دارائیهای غیر جاری (A_m) براساس نسبت ارزش دفتری هر دارایی به جمع ارزش دفتری دارایی های غیر جاری که به بهای تمام شده ثبت شده اند ، سر شکن می گردد تا ارزش بازار هر دارایی غیر جاری بدست آید .

$$A_{im} = A_m \times \frac{A_{iB}}{A_B}$$

A_{im} ارزش بازار هر دارای غیر جاری

A_{iB} ارزش دفتری هر دارایی غیر جاری

بدین ترتیب ترازنامه ۳۳ شرکت نمونه برای یک دوره هفت ساله و در مجموع ۲۳۱ صورت ترازنامه تعدیل می‌گردد.

۳- تعدیل صورت سود و زیان شرکتها نمونه براساس ارزشهای جاری :
در صورتی که ارزش دارائیهای استهلاک پذیر به ارزش های جاری تبدیل شود ، هزینه استهلاک این دارائیهها نیز باید براساس ارزشهای جاری داریی محاسبه گردد و بدین ترتیب تنها حسابی که در صورت سود و زیان تغییر پیدا می کند هزینه استهلاک است . متناسب با تغییرات ارزش هر دارایی هزینه استهلاک آن دارایی نیز تغییر می یابد .

$$D_{im} = D_{iB} \times \frac{A_{im}}{A_{iB}}$$

D_{im} هزینه استهلاک تعدیل شده هر دارایی

D_{iB} هزینه استهلاک دفتری هر دارایی

در ادامه ، هزینه استهلاک به دست آمده براساس ارزشهای جاری در صورت سود و زیان به جای هزینه استهلاک ثبت شده قرار می گیرد و سود خالص تعدیل شده محاسبه می گردد . در نتیجه صورت سود و زیان ۳۳ شرکت نمونه برای یک دوره مالی هفت ساله و در مجموع ۲۳۱ صورت سود و زیان براساس روش فوق تعدیل می گردد .

۴- در مرحله بعد میانگین حسابی سود خالص تاریخی و سود خالص تعدیل شده هر شرکت طی سالهای مورد مطالعه محاسبه و به عنوان دو دسته متغیر جهت آزمون همبستگی فرضیه اول استفاده می گردد . همچنین میانگین حسابی حقوق صاحبان سرمایه براساس اطلاعات تاریخی و براساس اطلاعات تعدیل شده هر شرکت طی سالهای ۱۳۸۶-۱۳۸۰ به عنوان دو دسته متغیر جهت آزمون فرضیه دوم مورد مطالعه قرار می گیرد . در ادامه نرخ بازده سرمایه گذاری از روی صورتهای مالی تاریخی و صورتهای مالی تعدیل شده در طول سالهای

مطالعه محاسبه و میانگین حسابی این دو دسته نرخ بدست آمده به عنوان دو دسته متغیر جهت آزمون همبستگی فرضیه سوم استفاده می شود .

۹. چگونگی آزمون فرضیه ها

از آنجا که روش آماری تحقیق توصیفی از نوع همبستگی می باشد بنابراین باتوجه به اینکه نمونه تحقیق از یک جامعه نرمال انتخاب شده و از سوی دیگر انحراف معیار جامعه نامعلوم است ، بنابراین برای آزمون همبستگی فرضیه ها از توزیع t استیودنت استفاده می شود . در صورتی که بین متغیرهای تحقیق رابطه معنی داری مشاهده شود، مدل رگرسیونی بین دو متغیر محاسبه و این مدل با استفاده از توزیع F آزمون می گردد .

۱۰. نتایج آزمون فرضیه های تحقیق

در این بخش پس از طرح فرضیه ها به صورت عبارات آماری ، آماره های مورد نیاز به عنوان مبنای رد یا قبول فرضیه ها از طریق آزمون همبستگی پیرسون محاسبه می گردد و در صورتی که بین متغیرها همبستگی وجود داشته باشد نوع همبستگی آنها و معادله رگرسیون بین دو متغیر جهت پیش بینی های آینده ارایه می گردد .

۱-۱۰- نتایج آزمون فرضیه اول

برای آزمون فرضیه اول ابتدا ضریب همبستگی بین اطلاعات مربوط به سود خالص تاریخی و سود خالص تعدیل شده شرکتهای نمونه محاسبه و با استفاده از آماره t استیودنت مورد آزمون قرار گرفت . اطلاعات مربوط به فرضیه اول در جدول ۱ خلاصه شده است .

جدول ۱- اطلاعات مربوط به سود خالص تاریخی و سود خالص تعدیل شده

آماره های آزمون						همبستگی بین.....
رابطه	T جدول	t محاسبه شده	R ^۲	n	α	
وجود دارد	۲/۷۴	۱۳/۹	۰/۸۲۴	۳۳	۰/۰۱	سود خالص تاریخی و سود خالص تعدیل شده

بنابراین ضریب همبستگی بین سود خالص تاریخی و سود خالص تعدیل شده در سطح ۹۹ درصد معنی دار بوده و بین دو متغیر رابطه معنی داری وجود دارد ضریب تعیین $R^2 = ۰/۸۲۴$ بیان کننده این مطلب است که ۸۲/۴ درصد از تغییرات سود خالص تعدیل شده را می توان به تغییرات سود خالص تاریخی نسبت داد .

۱۰-۲- نتایج آزمون فرضیه دوم

میزان همبستگی بین ارزش تاریخی حقوق صاحبان سرمایه و ارزش جاری حقوق صاحبان سرمایه با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون محاسبه گردید و آزمون معنی دار بودن آن به همراه سایر آماره های مورد نیاز در جدول ۲ خلاصه شده است .

جدول ۲- اطلاعات مربوط به ارزش جاری و ارزش تاریخی حقوق صاحبان سرمایه

آماره های آزمون						همبستگی بین.....
رابطه	t جدول	t محاسبه شده	R^2	n	α	
وجود دارد	۲/۷۴	۴/۰۲	۰/۲۹۲	۳۳	۰/۰۱	ارزش تاریخی حقوق صاحبان سهام و ارزش جاری حقوق صاحبان سهام

چون t محاسبه شده از t مشاهده شده از جدول بیشتر می باشد ، از اینرو فرض H_0 رد و فرض H_1 پذیرفته می شود بنابراین ضریب همبستگی بین ارزش تاریخی حقوق صاحبان سرمایه و ارزش جاری حقوق صاحبان سرمایه در سطح ۹۹ درصد معنی دار بوده و بین دو متغیر رابطه معنی داری وجود دارد . با وجود ضریب تعیین $R^2 = ۰/۲۹۲$ می توان گفت که تقریباً ۲۹ درصد از تغییرات ارزش جاری حقوق صاحبان سرمایه ناشی از تغییرات در ارزش تاریخی حقوق صاحبان سرمایه می باشد .

۱۰-۳- نتایج آزمون فرضیه سوم

نتایج آزمون فرضیه سوم بیانگر عدم وجود همبستگی بین بازده سرمایه گذاری به دست آمده با استفاده از اطلاعات تاریخی و بازده سرمایه گذاری ناشی از اطلاعات تعدیل شده می باشد . نتایج آزمون و آماره های مورد نیاز برای فرضیه سوم به شرح جدول زیر خلاصه شده است .

جدول ۳- اطلاعات مربوط به بازده سرمایه گذاری تاریخی و بازده سرمایه گذاری تعدیل شده

آماره های آزمون						همبستگی بین.....
رابطه	t جدول	t محاسبه شده	R ^۲	n	α	
وجود ندارد	۱/۹۵	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۳۳	۰/۰۵	بازده سرمایه گذاری تاریخی و بازده سرمایه گذاری تعدیل شده

با توجه به اطلاعات جدول فوق همبستگی بسیار ناچیز $I=۰/۰۱۲$ وجود ، هرگونه رابطه بین بازده سرمایه گذاری تاریخی و بازده سرمایه گذاری تعدیل شده را رد می کند.

۱۱. بحث و نتیجه گیری

به منظور دستیابی به یک نتیجه گیری مطلوب ، لازم است یافته های به دست آمده از این پژوهش با نظرات علمی و تئوریک موجود مقایسه گردد . مطابق با مبانی نظری موجود صورت های مالی مبتنی بر ارزش های جاری ، اطلاعات مفیدتری به استفاده کنندگان به منظور اتخاذ تصمیمات اقتصادی ارائه می نماید ، از طرفی موانع و محدودیت های متعددی بر سر راه استفاده از ارزش های جاری وجود دارد . بر اساس نتایج این تحقیق می توان این چنین نتیجه گیری نمود که در صورتی که برای استفاده کنندگان روند تغییرات ارقام صورت های مالی طی چند دوره مهم باشد ، با توجه به این که بین اطلاعات تاریخی و اطلاعات ارزش های جاری رابطه مستقیم وجود دارد پس روند هر دو یکسان بوده و نیازی به تعدیل صورت های مالی بر اساس ارزش های جاری وجود ندارد . همچنین در صورتی که برای استفاده کننده از صورت های مالی ، ارزش جاری حقوق صاحبان سرمایه و مبلغ سود خالص بر اساس ارزش های جاری مهم باشد ، می توان این ارزش ها را از روی مدل ارائه شده در این تحقیق به صورت تقریبی برآورد نمود . ولی در صورتی که استفاده کننده جهت تصمیم گیری به رقم نسبت های مالی و روند تغییرات این نسبت ها (به ویژه نسبت های سودآوری و نسبت هایی که دارایی های بلند مدت و حقوق صاحبان سرمایه در آن ها دخالت دارند) نیاز داشته باشد ، لازم است که صورت های مالی تعدیل شده بر اساس ارزش های جاری را در اختیار داشته باشد تا بدین ترتیب تصمیمات مفیدتری اتخاذ نماید .

نتایج به دست آمده از این پژوهش با نتایج بسیاری از تحقیقات گذشته مشابه می‌باشد . از جمله این تحقیقات ، مطالعه تجربی سیلوا (۲۰۰۲) در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار برزیل بوده است که بر اساس نتایج این تحقیق ، بین سود خالص تاریخی و سود خالص تعدیل شده بر اساس سطح عمومی قیمت‌ها و ارزش تاریخی حقوق صاحبان سرمایه و ارزش تعدیل شده حقوق صاحبان سرمایه و همچنین بازده سرمایه‌گذاری به دست آمده از صورت‌های مالی تاریخی و بازده سرمایه‌گذاری تعدیل شده بر اساس سطح عمومی قیمت‌ها رابطه معنی‌داری وجود داشته است که در دو مورد اول نتایج به دست آمده با نتایج تحقیق حاضر کاملاً مشابه می‌باشد ولی از آنجا که لحاظ نمودن ارزش‌های جاری در صورت‌های مالی به صورت مضاعف در نسبت بازده سرمایه‌گذاری تاثیر داشته است ، نتایج این فرضیه با نتایج تحقیق یاد شده مطابقت ندارد .

همچنین بر اساس مطالعه تجربی اوهانلون و پیزنل (۲۰۰۲) اقلام مختلف صورت‌های مالی تعدیل شده نسبت به اقلام صورت‌های مالی که تورم در آن‌ها لحاظ نشده است ، بار اطلاعاتی اضافه‌تری را به استفاده‌کننده منتقل نمی‌نماید ، به این مفهوم که این دو دسته از اطلاعات رابطه معنی‌داری با یکدیگر دارند ، هر چند که از نظر مبلغ احتمالاً با همدیگر متفاوتند .

نتایج تحقیق حاضر با نتایج مطالعات کشورهای دیگر که توسط افرادی همچون هینتز (۱۹۷۳) ، مک اینتایر (۱۹۷۳) انجام شده است ، تشابه زیادی دارد .

با استفاده از نتایج این تحقیق می‌توان نتایج برخی تحقیقات داخلی گذشته ، از جمله نتایج پژوهش تجربی ستایش (۱۳۸۰) و رؤیایی (۱۳۷۱) را تایید نمود هر چند که تحت شرایط خاصی که قبلاً به آن اشاره گردید تهیه صورت‌های مالی مبتنی بر ارزش‌های جاری می‌تواند اطلاعات مفیدتری به استفاده‌کنندگان منتقل نماید . البته ذکر این نکته مهم به نظر می‌رسد که در این تحقیقات تورم از طریق تعدیل صورت‌های مالی بر اساس تغییرات سطح عمومی قیمت‌ها اعمال شده است ، در حالی که اگر از ارزش‌های جاری استفاده گردد احتمالاً نتایج جدیدی به دنبال خواهد داشت .

۱۲. پیشنهاد برای تحقیقات آینده

۱- در صورتی که به جای استفاده از اطلاعات ارزش های جاری ، صورت های مالی بر اساس سطح عمومی قیمت ها تعدیل شوند مشابه پژوهش حاضر ، وجود رابطه معنی دار بین اطلاعات مندرج در صورت های مالی تاریخی و اطلاعات مندرج در صورت های مالی تعدیل شده بر اساس سطح عمومی قیمت ها بررسی گردد .

۲- در صورتی که به جای متغیرهای مورد استفاده در این تحقیق ، از نسبت های مالی مهم دیگر (مانند : گردش دارایی های ثابت ، نسبت بازده مجموع دارایی ها ، نسبت سود خالص به فروش ، نسبت سود ناخالص به فروش) به عنوان متغیرهای تحقیق استفاده شود احتمالاً نتایج جدیدی به دست می آید .

۳- از طریق تعدیل صورت های مالی با ارزش های جاری به روش مشابه و مقایسه آن ها با صورت های مالی تعدیل نشده به منظور پاسخ به این سوال که « آیا صورت های مالی مبتنی بر ارزش های جاری دارای بار اطلاعاتی بیشتری برای استفاده کنندگان می باشد یا خیر ؟ » و از طریق نظرخواهی پرسش نامه ای از استفاده کنندگان می توان مفیدتر بودن صورت های مالی مبتنی بر ارزش های جاری نسبت به صورت های مالی تاریخی را آزمون نمود .

منابع

آذر ، عادل و مؤمنی ، منصور (۱۳۸۳) آمار و کاربرد آن در مدیریت ، انتشار سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ، چاپ هفتم ، جلد دوم .

دستگیر، محسن (۱۳۷۲) حسابداری تورمی ، انتشار نشر علوم دانشگاهی ، چاپ اول .

رؤیایی ، رمضانعلی (۱۳۷۱) حسابداری تورمی و صورت های مالی تعدیل شده ، رساله دکتری ، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات .

ساسانی ، محمود (۱۳۷۵) « صورت های مالی تعدیل شده بر اساس شاخص عمومی قیمت ها و تاثیر آن بر تصمیم گیری های اقتصادی » پایان نامه کارشناسی ارشد ، دانشگاه آزاد اسلامی .

ستایش ، محمدرضا (۱۳۸۰) « بررسی تاثیر افشای اطلاعات حسابداری بر مبنای تورم بر روی قیمت سهام » ، رساله دکتری ، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات .

عامری ، مجید (۱۳۷۶) « تعدیل صورت های مالی بر مبنای شاخص قیمت ها و اثرات آن بر رفتار استفاده کنندگان از اطلاعات حسابداری در ایران » پایان نامه کارشناسی ارشد ، دانشگاه تهران .

Ashton , David J., Peasnell , Ken V. and Wang , Pengguo (۲۰۰۷)

" Residual Income Valuation Models and Inflation " , Available at SSRN : <http://ssrn.com/abstract=988689>

Dyckman.T. R (۱۹۷۵) " The Effects of Restating Financial Statements for Price-Level Changes, A Comment " , The Accounting Review , pp . ۷۹۶-۸۰۸ .

Heintz. J. A. (۱۹۷۳) " Price-Level Restated Financial Statements and Investment Decision Making " , The Accounting Review , pp. ۶۷۹-۹۹ .

McIntyre.E. (۱۹۷۳) " Current Cost Financial Statement and Investment Decision Marking " , The Accounting Review, pp. ۵۷۵-۸۵ .

O'Hanlon J . and K . Peasnell (۲۰۰۲) " Residual Income: are Inflation Adjustments Necessary? " , Journal of Finance . UK. M^c. pp. ۱-۲۸ .

Silva T. (۲۰۰۲) " Historical Cost and Price- Level Accounting " , WWW.SSRN.Com.

Sweene. H. W. (۱۹۲۷) " Effect of Inflation on German Accounting." , Jof A. Mar. pp. ۱۸۰-۱۹۱.

Vickrey. D. W. (۱۹۷۶) " General Price- Level Adjusted Historical Cost Statement and Ratio – Scale View " , The Accounting Review, pp. ۳۱-۴۰ .

Warr. R. and J. Ritter (۲۰۰۲) " The decline of inflation and the bull market of ۱۹۸۲-۱۹۹۹" , Journal of Financial and Quantitative Analysis ۳۷, pp.۲۹-۶۱ .

Yang, David C., Vasarhelyi, Miklos A., Liu, Caixing and Shima, Kim (۲۰۰۵) " An Empirical Study of Net Assets Disclosure: Inflation Accounting Revisited". International Journal of Business, Vol.۱۰, No.۴.